

N

Pohjois-Satakunnan ja Pohjois-Ruotsin sanojen ja asioiden yhteyksiä

OLAVI KORHONEN *Samisk-finska båttermor och ortnamns-element och deras slaviska bakgrund: en studie i mellanspråklig ordgeografi och mellanfolklig kulturhistoria. Skrifter utgivna av Dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkivet i Umeå, serie A, dialekter, nr 3, Umeå 1982. 240 s.*

Niin paljon kuin nykyään puhutaankin tieteidenvälisen tutkimuksen tarpeellisuu-
desta, ei sana ja asia -tyyppisiä retkiä ole
viimeaikaisessa lingvistiikassamme harras-
tettu suurestikaan. R. E. Nirvin tutkimus-
linja ei ole saanut seuraajia; lainasanaston
selvittelyn alalta on kuitenkin pantava
merkille Jorma Koivulehdon lukuisat ar-
tikelit, joissa lingvistisen perustelun tuke-
na on taitavasti käytetty myös kansatie-
teellistä ja arkeologista aineistoa. Kansa-
tieteen puolella ei kielitieteen tutkimus-
keinojen hallinta ole sen yleisempää. Kus-
taa Viikuna ja Niilo Valonen ovat kumpi-
kin tahollaan näyttäneet tietä, mutta tielle
ei ole ilmaantunut kulkijoita. Lappalaisen
kieli- ja kansatieteen puolella ei tilanne ole
paljon parempi: Asbjörn Nesheimin sana-
ja asialinja, johon liittyy kielimaantieteen
tarkka hyväksikäyttö, on jäänyt sillä puo-
lella melko yksinäiseksi. Nousevia tutkijoi-
ta ei näytä houkuttelevan useiden tieteen-
alojen, niiden tutkimusperinteen ja niiden
alalta kirjoitetun kirjallisuuden yhtäikai-
nen hallinta. Kuvaan kuuluu, että kenttä-
tutkimuksen vaivoja ja sitä kautta saatua
omakohtaista kokemusta kaihdetaan: ku-
vitellaan, että lingvistiikkaa ja kansatie-
dettä voidaan harjoittaa pelkästään kirjoin-
tuspöydän ääressä.

Siksi on ilahduttavaa nähdä, että aloil-
lemme vaihteeksi ilmaantuu nuoria tutki-
joita, jotka ovat hankkineet koulutuksensa

N

t

kentällä ja joilla on avoin silmä sekä sanoille että asioille. Olavi Korhonen on jo aiemmin kunnostautunut lapin leksikografian alalla julkaisemalla käytännön tarpeisiin pohjoislapin ja luulajanlapin sanakirjat »Sádnigir'ji sámigielas ruotagillii, ruotagielas sámigillii» (1973) ja »Bákkogir'je julevusámes dárrui, dáros julevusábmaí» (1979). Molemmat teokset ovat osoittaneet, että verraten hyvin muokatuillakin lapin kentillä yhä voidaan tehdä raivaustyötä ja paljastaa ennen tuntematonta sanastoainesta. Tutkielma »Lappische Lehnwörter im ältesten Einödsgebiet Finnlands» (FUF 43, 1979) puolestaan on uusi näyte siitä, että suomen lappalaisten lainasanojen tutkimuksessa ei kaikkea työtä ole vielä tehty: arkistolähteissä ja kenttätutkijan tavoitettavissa maastossa uinuu aineistoa, joka kaipaa vain kieli- ja asiapuolen hallitsevan tutkijan kekseliästä silmää ja yhdistävää kättä. Tuore osoitus samasta on Korhosen vastailmestynyt väitöskirja: »Samisk-finska bättermen och ortnamns-elementer och deras slaviska bakgrund», joka valaisee satakuntalais-hämäläisen eräkultuurin suhteita Pohjanlahden toiselle puolelle ja hiukan yllättävästi myös sen oletettua slaavilaista taustaa. Teoksen lähdeaparaatti on kunnioitettavan laaja: runsas kirjallisuus kielentutkimuksen, kansatieteen ja arkeologian alalta, joukossa monia harvoin huomattuja lähteitä, edelleen Uumajan ja Upsalan arkistojen runsaat lappia koskevat muistiinpanot, Sanakirjasäätiön ja Keele ja Kirjanduse Instituutin kokoelmat sekä tekijän omat kenttämuistiinpanot uumajan-, piitimen-, luulajan- ja tornionlapin alueelta.

Korhosen lähtökohtana on sana *haapio* ja sen pohjoissatakuntalainen tarkoite, haavasta kovertamalla tehty kevyt ja kätevä ruuhi, jonka toi tutkimuksen piiriin Eino Nikkilä 1930- ja 1940-luvulla. Haapioita ei enää käytetä; Siikaisista Korhonen kuitenkin on onnistunut löytämään todellisen reliktiin, vielä käytössä olevan haapion, ja tallentamaan haapioihin liittyvää muistitietoa. Toisin kuin eräät kansatieteilijät viime aikoina Korhonen katsoo todennäköiseksi, ettei haapio koskaan ole ollut

Suomessa laajalti käytössä; mukavin se on ollut matalissa merenpoukamissa, ruoikkosissa järvissä, vähäisissä puroissa, ehkä vetisillä soillakin, ja juuri nämä ehdot on Pohjois-Satakunnan erämaisema täyttänyt. Sanastomaantieteen keinoin voidaan kuitenkin osoittaa myös muita vanhoja haapionkäyttöalueita. Suomenlahden itäosissa sana *haapio* on säilynyt toissijaisessa merkityksessä 'soutuvene, kalastusvene, hylkeenpyyntivene' yms., ja muutamia tietoja tästä nimityksestä on myös Pohjois-Pohjanmaan rannikolta. Koillis-Viron rantamurteissa taas tavataan pienen soutuvene nimityksenä *aabja*, *aabi*, *aab* yms., jotka nähtävästi ovat lainoja suomesta. Satakuntalaista muistuttavia haavasta ontettuja haapioita on Virossa vanhastaan käytettykin, ei kuitenkaan Suomenlahden rannalla vaan etupäässä Läänemaalla; tunnetaanpa tämä ruuhityyppi läheltä Peipsijärveäkin, Võnnusta, ja lisäksi etelämpää, Latviasta Riianlahden pohjasta ja Väinäjoen varsilta. Ruuhityypin aiempaa levikkiä Suomen- ja Pohjanlahden ja Itämeren rannikolla puolestaan todistaa ruotisiin lainautunut veneen nimitys *håp*, joka tunnetaan Viron saarissa, Turun saaristossa, Keski-Pohjanmaan Kruunupyssä ja laajalti kahdella erillisellä Pohjois-Ruotsin alueella: toisaalta Uumajan- ja Vindeljoen, osaksi myös Skelleftejoen laaksossa, toisaalta huomattavasti pohjoisempana Kainuunväylän varressa. Paikannimet täydentävät tätä kuvaa: *håp*-nimiä on Suomessa sekä Suomen- että Pohjanlahden rannikolla ja Pohjois-Ruotsin puolella Uumajan-, Skellefte-, Piitimen-, Luulajan- ja Kainuunjoen vesistöalueilla. Korhonen näkee tässä vanhaa satakuntalaista vaikutusta.

Kehittyneempään venetyyppiin kuin haapioon viittaa sana *paarre*; Pohjois-Satakunnassa, keskisissä hämäläismurteissa ja Päijät-Hämeessäkin se merkitsee 'veneen ylimmän laidan reunalistaa, johon hangat kiinnitetään'. Sanalla on toisaalta merkitys 'pukineen päärme, jalkineen reunos', ja vastaava merkityskahtalaisuus tavataan myös lapissa: luulajanlapin sanalla *pär'ta* ja sen piitimen- ja uumajanlappalaisilla

vastineilla on yleisimpänä merkitys 'turkin (nahkainen) päärme' mutta paikoin luulajanlapissa lisäksi merkitys 'veneen reuna, ylin laita'. Hämmäläis-satakuntalaisen ja ruotsinlappalaisen termin yhteys on ilmeinen, mutta millaista taustaa sille on ajateltava? Korhonen kiinnittää huomiota *pār'ta*-sanan lappalaiseen kantaverbiin *bar'det*, joka merkitsee yleisimmin 'kiertää nuuraa t. köyttä jonkin ympäri; pujoa liestynyttä köyttä', turjanlapissa (ensi tavun vokaaliltaan säännötön vastine *paṛ'd̥e^d*) 'kiertää, punoa (jänleistä ompelurihmaa)'. Sen perusteella hän olettaa, että *paarre* on alkuaan tarkoittanut vitsaksilla, juuriköydellä tms. veneen laitaan nidottua lisälistaa, jollainen tunnetaan arkeologisista löydöistä. Suomessa vastaava verbi *paartaa* merkitsee 'reunustaa (vaate; pärekorin laita vahvikepäreellä)'; karjalassa sen vastineella *poartoa* on merkitys 'vääntää, pyörittää; kelata (nuuraa, verkkoa), punoa'. Korhonen tekee nyt rohkean tuntuksen oletuksen: verbi olisi sekä karjalassa että suomessakin laina lapista (ja *paarre* taas suomessa verbin omapohjainen johdos; tältä kohden hänen esityksensä ei kyllä ole oikein selvä). Itse nidontatekniikka ei hänen mukaansa olisi lappalaisperäinen (se tunnetaan Suomessa ja Ruotsissa myös vakan teosta), mutta lappalaiset olisivat sen ehkä myöhimpään säilyttäneet ja toimineet suomalaisten oppimestareina. Ajatuksenkulku on hiukan mutkikas ja tekee kovin hypoteettisen vaikutuksen. Ei tosin ole muodollista estettä, joka kumoaisi oletuksen; lappalaisen lainan ulottumisesta syvälle Hämeeseen saakka Korhonen on (1979: 192—198) maininnut rinnakkaistapauksen: *kieppi* 'kuoppa lumessa; lumikinos' (vrt. Pohjois-Suomen *kieppi* 'kanalinnun t. jäniksen yöpymiskolo lumessa' < lp. *čiep'pâ* id.). Hän ei nähdäkseen kuitenkaan ole esittänyt argumentteja, jotka puhuisivat erityisesti oletuksen puolestakaan, niin että asia jää kyllä aivan avoimeksi.

Toisaalta Varsinais-Suomen ja Satakunnan rannikolla, toisaalta Suomenlahden itäosissa on tunnettu skandinaavislähtöinen venetermi *piilta* 'veneen poikkipu; tuhto'. Tietoja on myös maan sisäosista ja

lisäksi Pohjois-Pohjanmaan rannikolta ja Tornionlaaksosta; vironkin rannikko- ja saarimurteissa *piit* tavataan merkityksissä 'tuhto' ja 'maston kiinnityspuu'. Tämän sanan semantiikka on varsin monihaaraista. Hämmäläis- ja pohjalaismurteissa *piittaa* käytetään erilaisten poikkipuiden (mm. laipion kannatinpuun, hämmäläismurteissa erityisesti saunan lauteiden reunapalkin) nimityksenä, ja Satakunnassa yleinen, myös paikannimissä edustuva maastomerkitys 'mäen reuna, jyrkänte' pohjautuu Korhosen mukaan sekin samaan: saunan lauteiden »piitta» on ollut samanlainen reuna kuin mäenjyrkänteen. Varsin hypoteettiselle alalle Korhonen uskaltautuu, kun hän näkee tämän maastotermin heijastuman myös Ruotsin runsaissa, tähän saakka vaille varmaa selitystä jääneissä *Pit-*, *Pita-* ja *Pite-*nimissä. Niitä tunnetaan laajalta alueelta varsinkin Uplannista, Västmanlannista, Taalainmaalta ja Jämtlannista; pohjoisimmat ovat Piitimenjoen ja Kainuunväylän varsilta (mukana myös itse *Piteälven*, *Piteå* ja Korhosen tässä ryssä vanhimaksi arvelema *Pitholm(en)* Piitimen itäpuolella). Olisiko nuorehkoon skandinaaviseen lainaan perustuva satakuntalainen maastotermi tosiaan ennättänyt jo sydänkeskiaikaan mennessä (vrt. asiakirj. in *pitū* 'Piitimessä' 1339) levitä Ruotsin puolelle noin laajalti, jopa Ruotsin vanhimmille asutusalueille Mälarenin ympäristöön asti? Vakuuttaakseen teoria kaipaisi paralleleja, jotka osoittaisivat muiden suomalaisperäisten nimiainesten voineen levitä edes osapuilleen yhtä laajalle alueelle. Vaikeaa on yhtyä myöskään Korhosen todisteluun, jonka mukaan Piitimen lappalainen nimi (luulajanlapin *Pih-tām*, piitimenlapin *ḃ̥ḃ̥vm(ə)*, uumajanlapin *Byh'dama*) voisi olla suomen *piitta*-sanasta lähtöisin. Jo Collinder on ilmeisen oikein katsonut nimen vartalokonsonantis- ton palautuvan alkup. **ḃ̥*:hen. On jokseenkin mahdotonta johtaa sitä tekijän tapaan suomen *tt*:stä; *Ruotsi*-nimen lappalaisten vastineiden äänne-edustus, johon hän hiukan vaikeaselkoisessa todistelussaan tukeutuu, ei osoita muuta kuin että osa vastineista on peräisin *ḃ̥ḃ̥*:llisistä, osa

tt:llisistä suomalaisista lähtömuodoista. Kun näin on, tuntuu ilman muuta viisaimmalta katsoa kyseessä olevan vanha lappalainen nimiryvä ja johtaa myös Piitimen ja Piitimenjoen ruotsalaiset nimet siitä.

Se työkalu, jolla haaparuuhia on koverrettu, on hämäläis-satakuntalais-pohjalaiselta nimeltään *telso*, ja siihen liittyy verbisikermä *telsoa ~ telsiä ~ telsuta ~ telsata*, jolla on sekä alkuperäinen merkitys 'kovertaa telsolla; hakata kömpelästi, nyrhiä (tylsällä) kirveellä' että sekundaari 'polkea, kahlata, talsia, kulkea vaivalloisesti'. Pikku heijastuman näistäkin sanoista Korhonen on huomannut luulajan- ja piitimenlapissa: (lpL) *täl'sat* 'kahlata, porskuttaa (vedessä); kulkea sinne tänne'. Olisi suonut hänen tarkemmin käsittelevän lapin sanan äänneasua; vokaalistoltaan se vastaa lähinnä suomen asua *telsiä*. Valitettavasti hän ei selvitä eri vartalotyyppien levikkiä suomen murteissa. Heikommin Korhonen on perustellut toista yhdistelmäänsä, jonka mukaan suomen verbi *talsia* puolestaan olisi yhteydessä kourukirveen nimitykseen *talso* ja kuvastuisi lainana sitä paitsi norjanlapin verbistä *dal'set* 'toikkaroida (varsinkin päissään)'. Ensinnäkin *talso* on aivan paikallinen nimitys, *telson* ja 'tylsää kirvestä' merkitsevän *kalson* kontaminaatio, kuten Korhonenkin toteaa; se on kirjattu vain muutamalta harvalta paikkakunnalta: Ilmajoki, ?Nurmo, ?Töysä, Kangasala (Korhonen s. 95, 98; s. 93 erheellisesti: Kankaanpää), Lohja. Ei tunnu uskottavalta, että laajalti hämäläis-, savolais- ja pohjalaismurteissa tunnettu *talsia*-verbi olisi tämän nimityksen synnyttäjä; kourukirveen valtanimityksiä sen levikkialueella ovat *telso*, *tesso*, *haapatassi* ja *tasko*, *task(o)in* (Ruoppila 1951: 326—329). Lapin *dal'set* vuorostaan tuntuu olevan *talsia*-verbistä aivan erillinen ekspressiivisana. Toisen tavun vokaalit eivät täsmää, eivätkä myöskään merkitykset ole identtiset.

Höllähkösti liittyy näiden venetermien käsittelyyn pieni luku »*Keidas* och *uitto*, två naturtermer från erämarkstiden». Olen aiemmin (1962) käsitellyt hämäläis-satakuntalais-eteläpohjalaisen maastotermin

keidas merkityksiä matkanteon kannalta: hämäläiset keitaat (= kannakset) ovat olleet venekulkua helpottavia veneen taivaluspaikkoja, Sastamalan eräalueen keitaat (= lakeat suot) taas poikkimaisin kulkua helpottavia talvitien paikkoja ja Kyröjoen varren keitaat (= suomättäät) kannasten tapaan kuivan maan kohtia upottavassa maastossa. Korhonen olettaa nyt, että Sastamalan eräalueen neva-»keitaita», joiden levikkialueen laitama osuu *haapion* satakuntalaiselle levikkialueelle, on voitu käyttää kulkemisen hyväksi myös kesäaikaan, veteliä paikkoja haapioilla meloen. Yksikään tieto ei tällaiseen kyllä viittaa; asia on kuvittelun varassa. — Maastotermillä *uitto* ~ *uittu* 'alava, keväisin veden peitossa oleva niitty; niemeke metsäniityssä, kapea niitty' yms. on kiintoisasti neljä vanhoihin asutus- ja eräpesäkkeisiin sijoittuvaa suppeahkoa levikkialuetta: 1) pohjoisissa lounaismurteissa, 2) Ylä-Satakunnassa, 3) Päijät-Hämeessä, 4) Tornionlaaksossa. Ehkä juuri matkantekoterminä myös *uitto* on lainautunut lappiin, jossa sen vastine (*h*)*ui'to* on kuitenkin kalvennut pelkäksi maastotermiksi: 'kapea puuton porolaitumen osa t. jänkä', 'kapea lahdeke joen rannassa, kapea joen suu järveissä; suurehko mutta kapea ruohikkoinen vesi'. Korhonen ei jostain syystä esittele sanan levikkiä ja merkityksiä suomen eri murteissa (ja lähisukukielissä) sekä lapin murteissa tarkemmin.

Kaikki tähänastinen on osoittanut vanhan hämäläis-satakuntalaisen asutuksen asemaa Pohjanlahden kahta puolta ulotuneiden liikenne- ja kulttuurikosketusten toisena osapuolena. Lisätodisteeksi Korhonen vielä tuo satakuntalais- ja hämäläiskeskeisen rautakautisen solkityypin, hevosenkengän muotoisen soljen, jonka levikki ulottuu Ruotsin ja osin Norjan puolelle ja idässä taas Laatokan ympäristöön. Näkökulman avaruudessa, jonka Korhonen tämän jälkeen esittää, hän kytkee vuorostaan satakuntalaisen kulttuurin, nimenomaan haapion käytön, slaavilaiselle taholle: haaparuuhien käyttö Itämeren ja Suomen- ja Pohjanlahden kulttuuripiirissä olisi peräisin »slaavilaisesta venekulttuu-

rista, jossa väljennetty haapavene oli aivan vallitsevana» (s. 191) ja josta haapion myös varjagit olivat omaksuneet Mustanmeren-retkilleen. Tekijän johdattelu on taitavaa, mutta lukija ei voi olla piirtämättä reunaan kysymysmerkkejä. Korhonen ei huomatakseni dokumentoi haapion käyttöä slaavilaisilla kansoilla paitsi isovenäläisillä; sen sijaan käy ilmi se kansatieteellisestä kirjallisuudesta vanhastaan tunnettu seikka, että haavasta tai muusta pehmeästä puusta ontetun ruuhityypin tuntevat syrjäänit, votjakit ja lukuisat Aasian kansat laajalla Uralin ja Tyynenmeren välisellä alueella samoin kuin mm. Pohjois-Amerikan intiaanit. Eikö ole luontevinta katsoa satakuntalaisten erämiesten haapio tietyissä luonnon- ja kulttuurioloissa säilyneen vanhan pohjoiseuraasialaisen kulttuuripiirteen jäänteeksi samaan tapaan kuin satakuntalaisten ja hämäläisten erämiesten tuohikota (ks. esitystäni 1960)? Omalla tahollaan tällaisia reliektejä voivat tietysti olla myös Läänemaan haapio, vepsäläisten haapio (vrt. Korhonen s. 24) ja Ilomantsin Mekrijärveltä 1980 löytynyt haaparuuhi. Korhonen pieneksyy veneen kölin koltan- ja kildininlappalaisen nimityksen *sivès* (vrt. Ko *sü'pp^E* 'haapa') todistusvoimaa. Tuskin tämä sana kuitenkaan voi muuhun viitata kuin tutkimuksessa jo aiemmin ehdotetulla tavalla siihen, että nykyisten veneiden taustalla on haavasta koverrettu ruuhi. Satakuntalaiselle haapiolle Korhonen on näkevinään rinnakkaistapauksen siinä, että hämäläis-satakuntalaiselle taholle ovat levinneet myös varhaiset slaavilaiset lainasanat *pirtti* ja *pätsi* ja niihin liittyvät aineellisen kulttuurin ilmiöt (salvottu sauna-riihi-tupa; ulkouuni). *Pirtti* on lainautunut lappiin (*bâr'tä*); uumajanlapissa se merkitsee nimenomaan '(viljankuivatus)saunaa', mitä Korhonen hyvin dokumentoi. On kuitenkin huomattava, että hirsisalvostekniikka ja ulkouunit ovat esineellisiä uudennoksia, jotka etujensa vuoksi ovat olleet herkkiä leviämään. Sellainen ikivanha kulttuuri-ilmiö kuin koverrettu haaparuuhi sitä vastoin vaikuttaa tyypilliseltä jäänteeltä.

Rakenteeltaan Olavi Korhosen väitös-

kirja ei ole kovin kiinteä. Sen juoni ei etene niinkään selvästi kuin edellä olen tiivistäen koettanut esittää; tuon tuostakin törmää ajatuskatkoihin, toistoihin ja juonenkehittelyn kannalta tarpeettomiin ekskursioihin, jotka usein vain osoittavat tekijän tietämyksen määrää erilaisten assosiaatioiden varassa. Haitaksi rakenteen kiinteydelle on ollut myös se, että paikannimet on käsitelty aivan omissa luvuissaan erillään vastaavista appellatiiveista. Harjaantumattomuus tieteelliseen esitykseen tuntuu monin paikoin; lieneekö yhtenä syynä se, että maisterin- ja lisensiaatintöiden poistamisen jälkeen on tohtorinväitöskirja Ruotsissa nykyään ensimmäinen kirjallinen opinnäyte, jonka aloitteleva tutkija joutuu laatimaan? Lähteensä ja kenttämuistiinpanonsa Korhonen kyllä hallitsee, mutta outoa on, että hän käytteleä täysiveroisena lähdeaineistona jopa Kalevalan säkeitä niiden alkuperää selittämättä: 35: 37—38 *Katajaiset kaaret katkoit, Koko haapion hajoitit*; (Korhosen sitaatissa tosin piste pilkun paikalla ja huutomerkki puolipisteen paikalla). Kuten Kaukonen (1956: 287) on osoittanut, *haapio* on noissa säkeissä Lönnrotin käsialaa, ei kansanrunoista peräisin. Sanakirjasäätiön kokoelmista poimituissa arkistotiedoissa on runsaasti kopiointivirheitä, ja hiukan alkeellisen vaikutuksen tekee se, että usein siteerataan in extenso vapaaehtoisten kirjeenvaihtajien laveita muodoltaan puutteellisia selitelmiä, jotka eivät ole murrettä enempää kuin kirjakieltäkään. Tottumattomuudesta kielivät myös sellaiset ihmeelliset isokirjaimiset sanakirjojen lyhenteet kuin LAG, GRUND (= Lagercrantz, Grundström), samoin omien kenttämuistiinpanojen jatkuva dokumentointi päivän tarkkuudella silloin kun vuosi riittäisi. (Päivämäärät sitä paitsi on kirjoitettu barbaariseen nykyruotsalaiseen tapaan niin kuin sosiaaliturvatunnukset: 820201 jne.) Lähteissä esiintyy semmoisia tekijöitä kuin »Y H Toivonen» ja murretietojen suomalaisissa sitaateissa semmoisia lyhenteitä kuin »ns» (= niin sanottu); tekstistä voi tavata tällaista typpografiaa: » T o m i traditionsarkivens samlingar». Kuriaalikielen pisteettömät ly-

henteet näkyvät Ruotsissa tekevän tuloaan jopa tieteelliseen tekstiin! Välimerkintä on hataraa; jopa subjektin ja predikaatin välissä voi olla pilkku. Englantilaisessa tiivistelmässä on käytetty uutta kansallisuudennimitystä »Saami». Eikö ruotsalaisen liene parasta olla uudistamatta englannin sanastoa, vaikka ruotsissa *same* onkin syrjäyttänyt perinnäisen nimen *lapp*?

Teokseen liittyy runsaasti levikkikarttoja. Ne ovat kyllä selkeitä, mutta merkit ovat liian isoja ja paikannusta haittaa se, ettei kunnanrajoja ole merkitty. (Tästä viasta on kai syytä huomauttaa, varsinkin kun se vaivaa myös Suomessa äskettäin ilmestyneen Jouko Vahtolan väitöskirjan »Tornionjoki- ja Kemijokilaakson asutuksen synty» sana -to- ja nimistökarttoja.) Perin epähavainnollista esitystapaa on sellainen, että kahden aivan erillisen ilmiön (kuten *keidas* ja *uitto* ~ *uittu* -sanojen) karttamerkit on siroteltu samaan karttaan.

Vaikka Olavi Korhosen väitöskirjan, jopa sen keskeisten päättelyjen johdosta voidaan esittää runsaasti kriittisiä huomautuksia, teoksella on myös ansionsa. Tekijä on käsitellyt aiheensa rohkeasti ja omintakeisesti ja osoittaa hyvää perehtymystä sekä keskeiseen kulttuurisanastoon että sen ekologiaan. Sekä aitoa tutkijan tarmoa että aitoa tutkijan mielikuvitusta hänellä on, ja voidaan odottaa, että keskittyneemmällä otteella ja viimeistellymmällä työtavalla ne vielä johtavat hyviin tuloksiin.

TERHO ITKONEN

LÄHTEET

- ITKONEN, TERHO 1960: Tuohikodan muis-toja paikannimissä. — Vir. 64 s. 336—341.
 — 1962: *Keidas*: erään maastotermin vaiheita. Suomi 110: 1. Helsinki.
 KAUKONEN, VÄINÖ 1956: Elias Lönnrotin Kalevalan toinen painos. SKST 247. Helsinki.
 KORHONEN, OLAVI 1979: Lappische Lehnwörter im ältesten Einödsgebiet Finnlands. — FUF 43 s. 175—207.

RUOPPILA, VEIKKO 1951: Kourukirveen (telson) nimitykset suomen murteissa. — Vir. 55 s. 325—333.